

Den sidste balkjole

Den sidste balkjole

Herman Bang, 1887, 2,75 ns.

Hvor flinkt de flittige fingre flyve frem mellem alle de skyer af plisséer¹ og volanter². Og mens Antonie syer, bøjer moder og søster Emma sig frem og ser til. De snakker alle, med ansigterne ind mod lampen.

Ja – så skulle der da endelig danses en gang igen – på et rigtigt bal. Gud skulle vide det. – Det var såmænd også længe nok siden. Egnen var jo som uddød, siden pastor Wibergs tog derfra ... Bare det ene julegilde på møllen med de evige pantelege, altid det samme – med brønd og tiggergang ... og så fødselsdagen i præstegården, hvor man havde håndarbejde med og hørte til, mens guvernanten³ og fru Hansen spillede sonater – firhændigt ...

Og ellers ikke det mindste – ikke så meget som et skovbal en gang

15 ... Nej – de sidste par år havde været drøje for unge piger.

„De sidste par år“ var egentlig otte-ti.

Men når dagene går som for enkefruen og hendes døtre – mærker man slet ikke, hvor hurtigt de løber, og hvor hastigt de bliver til år.

(...)

20 ... Når foråret kom, plantede Emma og Antonie stuepotternes planter ud i havebedene, og de to kirsebærtræer på plænen stod i blomst, og dagens store spørgsmål var, om man vel kunne vente mange moreller⁴ i år. Så fik roserne knopper, og de sprang ud, og søstrene sad de lange eftermiddage i vinløvlysthuset ved gærdet.

25 Ude på markerne havde de travlt – fuldt op at gøre: sognefogden og mølleren kørte allerede hø ind:

At det allerede var så vidt på sommeren – – Ja , ja – tiden går ...

Sommeren gik helt. De sidste asters⁵ slog stormen ned på plænen. Emma og Antonie plukkede rønnebær til kakkelovnens pynt den lange vinter.

30 Efteråret var jo ikke så rart. Med dets evige regn og tågen, så tyk,
at man ikke en gang kunne se så langt som op til møllen. Men vejen
kunne man dog altid se fra vinduet, hvor Emma og Antonie skiftedes
til at sidde på forhøjningen.

De kendte hvert køretøj i egnen: forpagterens sorte og sognefogdens
35 to brune og doktorens enspænder med Lise.

Og mens de alle kørte forbi på vejen, sagde de hver dag næsten de
samme sætninger om de samme mennesker.

Det bliver nær til jul – julen med alle sine små hemmeligheder og
glæder – og det ny år kommer: den hvide sne ligger strålende over markerne,
40 dagene blive længere og længere ... Og så er det igen forår ...
Ja – skulle man vel tro det? At det virkelig snart kan blive tredive
år siden enkefruen med sine to småpiger flyttede ind i det lille hus –
seksogtyve år er det akkurat.

Emma var otte år den gang, og lille Antonie var knap fire.
45 De havde gået i skole i præstegården hos Wibergs guvernante. Så blev
Emma konfirmeret og så en smuk dag kom raden også til Antonie – til
„den lille“, og de var begge „voksne“ – –

Det var lystige dage – den gang.

Når studenterne kom hjem til jul og sommerferien, var det som én
50 tummel af baller og skovture og spillet komedie og lystighed.
Og det kan jo nok være, at nøddegangen i præstegårds baghaven
kunne have haft et og andet at fortælle; om et kys, så hastig røvet, og et
par ord, hviskede med bevægede stemmer, og om to hænder, som tøvende
havde søgt hinanden.

55 Så kom de en vinterdag ned i præstegården til fru Wiberg, som var
rent ude af sig selv af glæde og bød på vin og kager – for d e t måtte der
drikkes på ...

Endelig kom præstefruen da til orde:

– Den lykkelige – den nyhed, at tænke sig: Vores Otto har forlovet sig

60 ... Og et parti ... men, lille frøken Emma dog, en kage – ja, ja ... et parti
... tresindstyvetusind, siger Wiberg, har konsulen om året ...

Emma spildte lidt af sin vin, da hun skulle klinke; og hun og Antonie
blev ikke længe. De gik stille hjemad, ved siden af hinanden, uden at
tale. Men da de nåede korsvejen, hvor gærdet skjulte dem, satte Emma
65 sig ned på en sten ved vejen og hulkede sagte.

Antonie knælede ned på den frosne jord, tog søsterens hoved mellem sine hænder og græd – hun også; for trøst vidste hun ikke.

Længe hulkede Emma krampagtigt; så betvang hun sig og stod

op:

70 Antonie, sagde hun, sig det ikke til mor ... Hun behøver ikke at vide det ... hvorfor skal man gøre hende sorg?

Antonie bøjede stille hovedet, og de to søstre gik hjem.

Fra den dag drejede alt sig om Antonie – om „den lille“, som hun blev kaldt endnu bestandig. Det var, som om også Emma var blevet hendes

75 moder, og hver sparet skilling blev kun givet ud for Antonie; om hendes fremtid talte de altid.

Ja – når „den lille“ får hus og hjem ... og når „den lille“ gifter sig, sagde de.

Moderen skulle bo hos „den lille“ og have det så godt og blive plejet
80 tidlig og silde ... Men Emma ville „tage ud“ ... som husbestyrerinde eller som lærerinde for mindre børn (man behøver jo ikke af kunne så meget for at lære sådant småt kræ at stave og tabellen).

Men i ferien ville hun komme i besøg.

Nej, nej – altid bo der, ville hun ikke ... en mand gifter sig ikke med
85 hele familien ... Men i ferierne ville hun komme ...

Sådan talte de og lagde de planer ...

Og årene gik. ...

Antonies balkjole var færdig. Så let og så luftig lå den med alle sine garneringer⁶ inde på sengen.

90 Men det var dog mærkeligt, at hun ikke blev bedt! De vidste jo dog bestemt, at Antonie skulle med. Hver eftermiddag sad de og spejdede på forhøjningen, om doktorens unge frue ikke kom.

Og så kom hun endelig – to dage kun før ballet.

Antonie fik helt hjertebanken, da hun så hende komme op ad vejen.

95 Doktorfruen kom ind og fik tøjet af og snakkede både hist op og her ned – om det og om det. Kun ikke om ballet.

Om de havde hørt, at forpagterens havde købt en landauer⁷?

Jo, de havde set den fra vinduet ...

100 Ja – de folk vidste da ikke, hvordan de skulle få ende på den smule penge ...

Og doktorfruen snakkede, mens de andre blot sad beklemte og

ventede på „ballet“.

Hun ville allerede til at tage tøjet på igen, da hun pludselig sagde:

Men – Gud, står jeg her og snakker og glemmer, hvad jeg kom for ... De
105 har vel hørt, at de unge skal danse lidt nede hos os på lørdag – herren
ved, de trænger til at få benene rørt – – og så tænkte vi, det kunne måske
nok mere Dem, frøken Antonie, at komme ned og se på – –

Danse bliver der vel ikke tale om – – vi er ude over de år. V o r e s
kavalerer er blevet for stivbenede ... Og doktorfruen lo.

110 Tak – ja, naturligvis, sagde de andre, alle tre – det ville være
Antonie en fornøjelse ...

Doktorfruen gik; moderen og Emma fulgte hende ud.

Antonie blev stående midt i stuen – det var, som om hun slet ikke
havde forstået ...

115 Så gik hun langsomt hen til sovekammerdøren og åbnede den: d e r
lå den – fin og køn – h e n d e s balkjole.

Og med hovedet ned i det hvide tæppe græd hun så bitterligt, så
bitterligt – – over den ungdom, der var forbi.

fra *Nordstjernen*, her taget fra *Herman Bang - Fortællinger*, Dansk lærerforeningens Forlag 2003

---

¹ **plisséer:** folder

² **volanter:** flæser

³ **guvernanten:** privat lærerinde og opdrager

⁴ **moreller:** en slags kirsebær

⁵ **asters:** have- og stueplante

⁶ **garneringer:** tøjstrimler

⁷ **landauer:** En standsmæssig hestevogn med to passagersæder over for hinanden.